

TEORIE DRAMATU
PŘEDÁVÁNÍ INFORMACE – 2. část
STRUKTURA PERSPEKTIV V DRAMATICKÉM
TEXTU

Zdroj: Manfred Pfister „Das Drama“

Předávání informace / Struktura perspektiv

- **Perspektiva postavy versus autorem
zamýšlená perspektiva recepce**
- Perspektiva postavy je určována
  - Preinformacemi postavy
  - Psychologickou dispozicí
  - Ideologickou orientací

Předávání informace / Struktura perspektiv

- Perspektiva postavy
  - Každá replika postavy odpovídá její perspektivě, postava může vyslovit jen to, co odpovídá její situaci a dispozici
  - Zároveň platí, že perspektiva postavy se vytváří skrze její repliky

Předávání informace / Struktura perspektiv

- „Absolutní“ dramatický text – aranžmá vzájemně korespondujících (souhlasných) a kontrastujících (odporujících si) perspektiv: vnitřní komunikační systém je polyperspektivní
- Jednotlivé perspektivy postav jsou rovnocenné, mají stejný stupeň závaznosti

Předávání informace / Struktura perspektiv

- Autorem zamýšlená perspektiva vnímání
  - To, o co usiluje autor, aby bylo sděleno divákovi
  - Autorská perspektiva se nekryje s perspektivou postavy nebo postav – viz citát →→→→
  - Čechov: „Když před vás postaví kávu, nebudete se pokoušet najít v tom pivo. Když vám já předložím profesorskou myšlenku, pak dobře poslouchejte a nehleďte v tom myšlenku Čechova.“

Předávání informace / Struktura perspektiv

- **Rovnocenná perspektiva versus nadřazená perspektiva**
  - Nadřazená perspektiva postav = perspektiva některé postavy je důležitá, je formálně zdůrazněna atd. atp.
  - Bývá k tomu vytvořen zprostředkující komunikační systém, např.
    - Monolog postavy ad spectatores
    - Chór antické tragédie
    - Sebecharakterizace alegorických postav (středověk)
    - Epické divadlo (Brecht)

Předávání informace / Struktura perspektiv

- Nadřazení či podřazení perspektivy postav
  - Postava, která je nositelem zprostředkující (vyprávěcí) funkce, je nositelem nadřazené perspektivy – má větší závaznost (chór, vypravěč apod.)
  - Příklad: „zpěvák“ v Brechtově „Kavkazském křídovém kruhu“ – stojí nad dějem a nad postavami

Předávání informace / Struktura perspektiv

- **Techniky řízení perspektiv**
  - Způsob, kterým autor zprostředkuje divákovi zamýšlenou perspektivu vnímání

Předávání informace / Struktura perspektiv

- **Mimojazyková perspektivita předávání informací**
  - Předávání informací se neděje jen v literárním hlavním textu, ale také mimojazykově
  - Herec – jeho fyziognomie, hlas, gesta, mimika, práce s rekvizitou, scéna, hudba...
  - Vnímatel může konfrontovat to, co se dozví prostřednictvím jazyka a mimojazykově – vytváří si plastičtější obraz, posuzuje pravdivost jednotlivých perspektiv

Předávání informace / Struktura perspektiv

- Příklad – Komédie omylů
  - Manželka Antifola Efeského nelichotivě popisuje svého manžela:
„...prašivec je to, dědek olezlý,
hulvát a tupec, podlý, chromý, zlý,
hubu má křivou, tělo jako bzdinku...“ (IV.2)
  - Tato charakterizace je jednoznačně vyvrácena mimojazykově – tím, jak Antifolus Efeský skutečně vypadá – manželčina perspektiva je silně zkreslená žárlivostí

Předávání informace / Struktura perspektiv

- Divák má mnohovrstevnatější obraz Antifola, může si konfrontovat perspektivu manželky a svou mimojazykově získanou informací

Předávání informace / Struktura perspektiv

– Mluvící jména

- Autor naznačuje-určuje závaznou perspektivu postavy (paní Sličná, pan Chytráček, Fainall-Rád-by-všecko, Wishfortová-Strašně-by chtěla... etc.)
- Používají se už v antice, v anglické komedii doby restaurace...
- Mluvícími jmény autor dává najevo, jak by je měl divák perspektivu jednotlivých postav zapojit do autorem zamýšlené perspektivy vnímání

Předávání informace / Struktura perspektiv

- Celkové chování postavy
- Průběh děje
  - Šťastné zakončení osudu postavy znamená zpětně potvrzení její perspektivy

Předávání informace / Struktura perspektiv

- **Výběr perspektiv postav**
  - Hlavní text = soubor perspektiv řady postav – způsob strukturace (formování) tohoto souboru je další technikou při autorském řízení perspektiv

Předávání informace / Struktura perspektiv

- Rozsah a rozptyl nabídky perspektiv postav
  - Hledisko kvantity replik – u dvou perspektiv lze zamýšlenou perspektivu určit snadněji než u většího počtu postav
  - Bohatá strukturovanost perspektiv postav u Shakespeara (např. Večer tříkrálový atd.) – u mnohovrstevnatých rozbíhavých perspektiv je vytvoření autorem zamýšlené perspektivy vnímání obtížnější než u textů jedno- či dvouvrstevnatých

Předávání informace / Struktura perspektiv

- Závažnost jednotlivých perspektiv – větší je u postav hlavních
- Závažnost perspektiv = fokus (prostředek naznačení úhlu pohledu)
- Naléhavost sdělení perspektivy postavy
- Poetická kvalita perspektivy (Macbeth, Richard II. Aj.)

Předávání informace / Struktura perspektiv

- **Kombinace perspektiv postav**

- Symetrické uskupení různých perspektiv postav kolem jedné centrální perspektivy postavy, která vyjadřuje zamýšlenou perspektivu vnímání – divák to musí pouze rozpoznat
- Kontrastování správně a chybně orientované perspektivy postav – divák musí volit
- Kontrastování dvou chybně orientovaných perspektiv postav - protikladné extrémy – divák je veden k poznání „zlaté střední cesty“

Předávání informace / Struktura perspektiv

- **Typy struktury perspektiv**
  - Autorsko-perspektivní struktura
    - Autor vyslovuje svoje názory přímo ústy postav (drama na tezi)
    - Jednotlivé perspektivy postav se kryjí s autorem zamýšlenou perspektivou vnímání

Předávání informace / Struktura perspektiv

- Alegorické morality ve středověku – zprostředkují základní hodnoty křesťanského učení, mají morálně naučný obsah, který je autorovým cílem.
  - Alegorické postavy interpretují samy sebe, např. neřesti definují svou neřestnost jako protiklad ctnosti a varují diváka před touto neřestností (před sebou samými)
- Ideologicky orientovaná dramatika (socialistický realismus atd.)

Předávání informace / Struktura perspektiv

– Uzavřená struktura perspektiv

- Viz absolutní drama
- Autorem zamýšlená perspektiva musí být odkryta divákem – tato perspektiva je v celku dramatu obsažena
- Recipient se stává účastníkem procesu hledání pravdy

Předávání informace / Struktura perspektiv

– Otevřená struktura perspektiv

- Autorem zamýšlená perspektiva není jasně definována, je nazřena z různých pozic, aktivita se přesouvá na diváka (Brecht)
- Vzájemný vztah perspektiv postav zůstává neobjasněn – autorem zamýšlená perspektiva vnímání je neobjasněna nebo je ambivalentní (dvojstranná, dvojsmyslná...)
- Nejde zde o zprostředkování nepochybných, předem daných norem, ale o problematizaci norem – směřuje to k aktivaci diváka

Předávání informace / Struktura perspektiv

- Čechov: „Nezavádím čtenáře do temnot, když nedokážu odpovědět na nejdůležitější otázky?“

Předávání informace / Struktura perspektiv

Typy struktury perspektiv

	<i>autorsko-perspektivní struktura</i>	<i>uzavřená struktura perspektiv</i>	<i>otevřená struktura perspektiv</i>
<i>vnitřní komunikační systém</i>	monoperspektivita	polyperspektivita	polyperspektivita
<i>vnější komunikační systém</i>	monoperspektivita	monoperspektivita	polyperspektivita